

అథ అష్టతింశ స్కర్ణః

సీతావ్రత్యుత్తరేణ హనుమతస్సంతోషః

తత స్స కపిశార్దూల స్తేన వాక్యేన హర్షితః |

సీతా మువాచ తచ్ఛ్రుత్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః || 1

యుక్తరూపం త్వయా దేవి! భాషితం శుభదర్శనే! |

సదృశం స్త్రీస్వభావస్య సాధ్యనాం వినయస్య చ || 2

స్త్రీత్వం న తు సమర్థం హి సాగరం వ్యతివర్తితుమ్ |

మా మధిష్ఠాయ విస్తీర్ణం శతయోజన మాయతమ్ || 3

ద్వితీయం కారణం యచ్ఛ బ్రవీషి వినయాన్వితే! |

రామా దన్యస్య నార్ణామి సంస్పర్శమితి జానకి! || 4

ఏతత్ తే దేవి! సదృశం పత్న్యాస్తస్య మహాత్మనః |

కా హ్యన్యాయా త్వా మృతే దేవి! బ్రూయా ద్వచన మీదృశమ్ || 5

శ్రోష్యతే చైవ కాకుత్స్థ స్సర్వం నిరవశేషతః |

చేష్ఠితం యత్ త్వయా దేవి! బాషితం మమ చాగ్రతః || 6

కారణై ర్భూభి ర్దేవి! రామప్రియచికిర్షయా |

స్నేహాప్రసన్న మనసా మయైతత్ సముదీరితమ్ || 7

లంకాయా దుష్ప్రవేశత్వాత్ దుస్తరత్వాన్ మహోదధేః |

సామర్థ్యా దాత్మనశ్చైవ మయైతత్ సముదీరితమ్ || 8

ఇచ్ఛామి త్వాం సమానేతు మధ్యైవ రఘుబంధునా |

గురు స్నేహేన భక్త్యా చ నాన్యఛైత దుదాహృతమ్ || 9

యది నోత్సహాసే యాతుం మయాసార్థ మనిందితే! |
 అభిజ్ఞానం ప్రయచ్ఛ త్వం జానీయా ద్రాఘవో హి తత్ || 10

ఏవ ముక్తా హనుమతా సీతా సురసుతోపమా |
 ఉవాచ వచనం మందం బాష్పప్రగ్రథితాక్షరమ్ || 11

ఇదం శ్రేష్ఠ మభిజ్ఞానం బ్రూయా స్త్వంతు మమ ప్రియమ్ |
 శైలస్య చిత్రకూటస్య పాదే పూర్వోత్తరే పురా || 12

తాపసాశ్రమవాసిన్యాః ప్రాజ్యమూలఫలోదకే |
 తస్మిన్ సిద్ధాశ్రమే దేశే మందాకిన్యా హ్యదూరతః || 13

తస్యోపవనషండేషు నానాపుష్పసుగంధిషు |
 విహృత్య సలిలక్లిన్నా తవాంకే సముపావిశమ్ || 14

తతో మాంససమాయుక్తో వాయసః పర్యతుండయత్ |
 సీతయా అభిజ్ఞానవృత్తాంతకథనమ్

త మహం లోష్ఠ ముద్యమ్య వారయామి స్మ వాయసమ్ || 15

దారయన్ స చ మాం కాక స్తత్రైవ పరిలీయతే |
 న చాప్యుపారమ న్మాంసా ద్భక్షార్థీ బలిభోజనః || 16

ఉత్కర్షంత్యాం చ రశనాం క్రుద్ధాయాం మయి పక్షిణి |
 స్రస్యమానే చ వసనే తతో దృష్టౌ త్వయా హ్యహమ్ || 17

త్వయా పహసితా చాహం క్రుద్ధా సలజ్జితా తదా |
 భక్తగృధ్రేన కాకేన దారితా త్వా ముపాగతా || 18

ఆసీనస్య చ తే శ్రాంతా పున రుత్సంగ మావిశమ్ |
 క్రుద్ధ్యంతీ చ స్రహృష్టేన త్వయాహం పరిసాంత్వితా || 19

- బాష్పపూర్ణ ముఖీ మందం చక్లుసీ పరిమార్జితీ |
 లక్ష్మితాహం త్వయా నాథ! వాయసేన ప్రకోపితా || 20
- పరిశ్రమాత్ ప్రసుప్తా చ రాఘవాంకేఽప్యహం చిరమ్ |
 పర్యాయేణ ప్రసుప్త శ్చ మమాంకే భరతాగ్రజః || 21
- స తత్ర పునరేవాథ వాయస స్సముపాగమత్ |
 తత స్సుప్తప్రబుద్ధాం మాం రామస్యాంకాత్ సముత్థితామ్ || 22
- వాయస స్సహసాగమ్య విదదార స్తనాంతరే |
 పునః పున రథోత్పత్య విదదార స మాం భృశమ్ || 23
- తత స్సముత్క్షితో రామో ముక్తై శ్శోణితబిందుభిః |
 వాయసేన తత స్తేన బలవత్ క్లిశ్యమానయా || 24
- స మయా బోధిత శ్రీమాన్ సుఖసుప్తః పరంతపః |
 స మాం దృష్ట్వా మహాబాహూ ర్వితున్నాం స్తనయో స్తదా || 25
- ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధ శ్వస్వసన్ వాక్య మభాషత |
 కేన తే నాగనాసోరు! విక్షతం వై స్తనాంతరమ్ || 26
- కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా |
 వీక్షమాణ స్తత స్తం వై వాయసం సముదైక్షత || 27
- నఖై స్సరుధిరై స్తీక్ష్ణై ర్మామే వాభిముఖం స్థితమ్ |
 పుత్రః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః || 28
- ధరాంతరగత శ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః |
 తత స్తస్మిన్ మహాబాహూః కోపసంవర్తి తేక్షణః || 29
- వాయసే కృతవాన్ క్రూరాం మతిం మతిమతాం వరః |
 స దర్శం సంస్తరా ధృహ్య బ్రాహ్మీ ణాస్త్రేణ యోజయత్ || 30

స దీప్త ఇవ కాలాగ్ని ర్జజ్వాలాభిముఖో ద్విజమ్ |
 స తం ప్రదీప్తం చిక్షేప దర్శం తం వాయసం ప్రతి || 31

తత స్తం వాయసం దర్శ స్సోఽబరేఽనుజగామ హా |
 అనుస్పృష్ట స్తదా కాకో జగామ వివిధాం గతిమ్ || 32

లోకకామ ఇమం లోకం సర్వం వై విచచార హా |
 స పిత్రా చ పరిత్యక్త స్సురైశ్చ సమహర్షిభిః || 33

త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య తమేవ శరణం గతః |
 స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్య శ్శరణాగతమ్ || 34

వధార్హ మపి కాకుత్స్థః కృపయా పర్యపాలయత్ |
 న శర్మ లబ్ధ్యా లోకేషు తమేవ శరణం గతః || 35

పరిద్యూనం విషణ్ణం చ స తమాయాంత మబ్రవీత్ |
 మోఘం కర్తుం న శక్యం తు బ్రాహ్మమస్త్యం తదుచ్యతామ్ || 36

హినస్తు దక్షిణాక్షి త్వ చ్చర ఇత్యథ సోఽబ్రవీత్ |
 తత స్తస్యాక్షి కాకస్య హినస్తి స్మ స దక్షిణమ్ || 37

దత్వా స దక్షిణం నేత్రం ప్రాణేభ్యః పరిరక్షితః |
 స రామాయ నమస్కృత్వా రాజ్ఞే దశరథాయ చ || 38

విస్పృష్ట స్తేన వీరేణ ప్రతిపేదే స్వమూలయమ్ |
 మత్కృతే కాకమాత్రే తు బ్రహ్మస్త్యం సముదీరితమ్ || 39

కస్మా ద్యో మాం హర త్వత్తః క్షమసే తం మహీపతే! |
 స కురుష్వ మహోత్సాహాః కృషాం మయి నరర్హభ! || 40

సీతయా శ్రీరామం ప్రతి సందేశకథనమ్

త్వయా నాథవతీ నాథ! హ్యనాథా ఇవ దృశ్యతే |
ఆన్యశంస్యం పరో ధర్మ స్త్యత్త ఏవ మయా శ్రుతః || 41

జానామి త్వాం మహావీర్యం మహోత్సాహం మహాబలమ్ |
అపారపార మక్షోభ్యం గాంభీర్యాత్ సాగరోపమమ్ || 42

భర్తారం ససముద్రాయా ధరణ్యా వాసవోపమమ్ |
ఏవ మస్త్రవిదాంశ్రేష్ఠ స్సత్యవాన్ బలవానపి || 43

కిమర్థ మస్త్ర్యం రక్షస్సు న యోజయతి రాఘవః |
న నాగా నాపి గంధర్వా నాసురా న మరుద్గణాః || 44

రామస్య సమరే వేగం శక్తాః ప్రతిసమాధితుమ్ |
తస్య వీర్యవతః కశ్చి ద్యద్యస్తి మయి సంభ్రమః || 45

కిమర్థం న శరై స్తీక్తైః క్షయం నయతి రాక్షసాన్ |
భ్రాతు రాదేశ మాదాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః || 46

కస్య హేతో ర్న మాం వీరః పరిత్రాతి మహాబలః |
యది తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ || 47

సురాణా మపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మా ముపేక్షతః |
మమైవ దుష్కృతం కించి న్మహాదస్తి న సంశయః || 48

సమర్థావపి తౌ యన్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ |
వైదేహ్యో వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితమ్ || 49

అథాబ్రవీన్ మహాతేజా హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి! సత్యేన మే శపే || 50

- రామే దుఃఖాభిపన్నే చ లక్ష్మణః పరితప్యతే |
 కథంచి ద్భవతీ దృష్టౌ న కాలః పరిశోచితుమ్ || 51
- ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం ద్రక్ష్యస్యంత మనిందితే! |
 తా వుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రౌ మహాబలౌ || 52
- త్వద్దర్శన కృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః |
 హత్యా చ సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవమ్ || 53
- రాఘవ స్త్వాం విశాలాక్షి! నేష్యతి స్వాం పురీం ప్రతి |
 బ్రూహి యద్రాఘవో వాచ్యో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః || 54
- సుగ్రీవోవాపి తేజస్వీ హరయోఽపి సమాగతాః |
 ఇత్యుక్తవతి తస్మింశ్చ సీతా సురసుతోపమా || 55
- ఉవాచ శోకసంతప్తా హనుమంతం ప్లవంగమమ్ |
 కౌసల్యా లోకభర్తారం సుషువే యం మనస్విని || 56
- తం మమార్థే సుఖం పృచ్ఛ శిరసా చాభివాదయ |
 ప్రజశ్చ సర్వరత్నాని ప్రియా యాశ్చ వరాంగనాః || 57
- ఐశ్వర్యం చ విశాలాయాం పృథివ్యామపి దుర్లభమ్ |
 పితరం మాతరం చైవ సంమాన్యాభిప్రసాద్య చ || 58
- అనుప్రప్రజితో రామం సుమిత్రా యేన సుప్రజాః |
 ఆనుకూల్యేన ధర్మాత్మా త్యక్త్వా సుఖ మనుత్తమమ్ || 59
- అనుగచ్ఛతి కాకుత్స్థం బ్రాతరం పాలయన్ వనే |
 సింహస్కంధో మహాబాహు ర్మనస్వీ ప్రియదర్శనః || 60
- పితృవ ద్వర్తతే రామే మాతృవన్మాం సమాచరన్ |
 హ్రీయమాణాం తదా వీరో న తు మాం వేద లక్ష్మణః || 61

వృద్ధోపసేవీ లక్ష్మీవాన్ శక్తో న బహుభాషితా |
 రాజపుత్రః ప్రియశ్శ్రేష్ఠ స్సదృశ శ్శ్వశురస్య మే || 62

మమ ప్రియతరో నిత్యం భ్రాతా రామస్య లక్ష్మణః |
 నియుక్తో ధురి యస్యాం తు తా ముద్వహతి వీర్యవాన్ || 63

యం దృష్ట్వా రాఘవో నైవ వృత్త మార్య మనుస్మరేత్ |
 స మమార్థాయ కుశలం వక్తవ్యో వచనా న్మమ || 64

మృదు ర్నిత్యం శుచి ర్దక్షః ప్రియో రామస్య లక్ష్మణః |
 యథా హి వానరశ్రేష్ఠ! దుఃఖక్షయకరో భవేత్ || 65

త్వమస్మిన్ కార్య నిర్వోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ! |
 రాఘవ స్త్యత్సమారంభాత్ మయి యత్నపరో భవేత్ || 66

ఇదం బ్రూయాశ్చ మే నాథం శూరం రామం పునః పునః |
 జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ! || 67

ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం సత్యేనాహం బ్రవీమి తే |
 రావణే నోపరుద్ధాం మాం నికృత్యా పాపకర్మణా || 68

సీతయా హనుమతే చూడామణి ప్రదానమ్

త్రాతు మర్తసి వీర! త్వం పాతాళాదివ కౌశికీమ్ |
 తతో వస్త్రగ్రతం ముక్త్యా దివ్యం చూడామణిం శుభమ్ || 69

ప్రదేయో రాఘవాయేతి సీతా హనుమతే దదౌ |
 ప్రతిగృహ్య తతో వీరో మణిరత్న మనుత్తమమ్ || 70

అంగుళ్యా యోజయామాస న హ్యస్య ప్రాభవ ద్భుజః |
 మణిరత్నం కపివరః ప్రతిగృ హ్యభివాద్య చ || 71

సీతాం ప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రణతః పార్శ్వత స్థితః |
 హర్షేణ మహతా యుక్త స్సీతాదర్శనజేన సః || 72

హృదయేన గతో రామం శరీరేణ తు విష్ణితః || 73

మణివర ముపగృహ్య తం మహార్థం
 జనక నృపాత్మజయా ధృతం ప్రభావాత్ |
 గిరిరివ పవనావధూతముక్తః
 సుఖితమనాః ప్రతిసంక్రమం ప్రపేదే || 74

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే వాల్మీకీయే చతుర్వింశత్యహస్తికాయాం
 సంహితాయామ్ శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టత్రింశ స్సర్గః

Q

ఆపదా మపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదామ్ |
 లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమా మ్యహమ్ ||
 ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ రామో దాశరథి ర్యది |
 పౌరుషే చాప్రతిద్వంద్వ శ్శరైనం జహి రావణిమ్ ||

అథ ఏకోన చత్వారింశ స్సర్గః

సీతయా హనుమత్ప్రస్థానాయ అనుజ్ఞానమ్

మణిం దత్వా తత స్సీతా హనుమంత మథా బ్రవీత్ |
 అభిజ్ఞాన మభిజ్ఞాత మేత ద్రామస్య తత్త్వతః || 1

మణిం తు దృష్ట్వా రామో వై త్రయాణాం సంస్మరిష్యతి |
 వీరో జనన్యా మమ చ రాజ్ఞో దశరథస్య చ || 2

స భూయ స్త్వం సముత్సాహే చోదితో హరిసత్తమ! |
 అస్మిన్ కార్యసమారంభే ప్రచింతయ యదుత్తరమ్ || 3

త్వ మస్మిన్ కార్య నిర్యోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ! |
 హనుమన్ యత్న మాస్థాయ దుఃఖక్షయకరో భవ || 4